

VJEČITI SAVJETI VLASTIMA

Ebu Hamid Muhammed el-Gazali: *Savjeti vlastima* (Nasihatu-l-muluk), "El-Kalem", Sarajevo 2001., Biblioteka "Klasična islamska misao".
Prijevod sa arapskoga, predgovor i komentar: prof. dr. Enes Karić

Ebu Hamid Muhammed el-Gazali (1058.-1111.) jedno je od najvećih imena u povijesti mišljenja u islamu. Među najčitanijim je i najprevođenijim autorima cijelih ovih devet stoljeća koliko nas dijeli od njegova života i smrti. I to je ono što se zna i na našim prostorima. Gazali je, međutim, i veliki autor koji se uvijek nanovo otkriva, komentira, otvara svojim grandioznim djelom i utjecajnom mišlju. *Savjeti vlastima* u bosanskom prijevodu možda su došle malo kasno u odnosu na prijevode istog djela na druge svjetske jezike, ali bez obzira koliko djelo *kasnilo*, ono nam otvara široke kapije islamske duhovnosti, principe u razumijevanju funkcioniranja organiziranog društva, jedno trajno osobno mišljenje o političko praktičnim vezama između ljudi, njihovih ćudi, njihovih namještenja i ponašanja u labirintnim izazovima vlasti.

"Djelo *Savjeti vlastima* pripada redu odgojno-obrazovne literature iz područja gazalijanski intonirane političke filozofije koja je tada bila u modi", zapisat će prevodilac i pisac predgovora profesor Enes Karić i nastaviti da ovo djelo "treba posmatrati u kontekstu šireg spektra tzv. *edeb*-literature, opće književnosti islamske kulture i civilizacije, koja je uvijek pisana sa ciljem odgajanja ljudi i probuđivanja plemenitih poriva u njima." Kako je "edeb-literatura štivo koje ljude moralno osvješćuje", El-Gazali se u *Savjetima vlastima* "opredjeljuje za odgajanje svih ljudi koji imaju bilo kakve veze

s vlašću". Sličnih djela bilo je dosta u povijesti islamskog mišljenja. Kao što ih je bilo i u drugim kulturama. Profesor Karić nas podsjeća na djela Ibnu-l-Mukaffe (umro 757.), Ibn Kutejba (umro 889.) i dr.

El-Gazali je svoje *Savjete vlastima* pisao na perzijskom jeziku. Do nas su *Savjeti...* doprli preko arapskog prijevoda od strane Gazalijeva učenika Safijuddina Ali b. Mubareka b. Mehuba u VI. hidžretskom stoljeću. Zato je na početku knjige, odmah iza Karićeva predgovora bosanskom prijevodu, dat "Predgovor Gazalijeva prevodioca", u kojemu se smjerni Safijuddin Ali b. Mubarek b. Mehub zahvaljuje Bogu na znanju i svome učitelju Gazaliju kao prijenosniku znanja iz opće riznice svih darova Božijih. U nastavku su *Savjeti vlastima* podijeljeni na sljedeća poglavlja: **Koji su korijeni stabla vjerovanja - o načelima vjere; O granama korijena vjerovanja; O pravdi, politici, vladarima i njihovim životopisima; O politici vezira (ministara) i njihovim životopisima; O sekretarima/pisarima i kako se trebaju ponašati; O visokoj velikodušnosti i samopoštovanju vladara; O izrekama filozofa koje su izrekli o mudrosti; O časti uma i umnih ljudi; O osobinama žena i o tome kakva sve dobra i zla u njima ima.** I već prema naslovima pojedinih tema vidimo da je El-Gazali vrline i uspješnosti vladara i bilo kojeg sudionika u vlasti mjerio kvalitetom njihova poštovanja Boga, kao Svestvoritelja i Svedržatelja svijeta.

Čovjek je prolazan, Bog je vječan, ali da bi se u procesu vlasti i vladanja doista to znalo poštovati, jako je bitno imati u vidu samu prirodu čovjeka, njegove strasti i moguće ambijentalne neizvrljenosti, društvene okolnosti u kojima je on vladar a drugi njegovi potčinjeni, načine kako prepoznati sutrašnjeg diktatora ili vladara pravednika... Mnoge Gazalijeve mudre opaske od prije devet stoljeća i dan-danas su jednako aktualne. Vlast je u svim vremenima najčešće samo "volja za moć". Od ličnog karaktera, principijelnosti i uspješnosti obnašatelja vlasti ovisi i karakter društvenih odnosa kojima oni stoje na čelu. Povijest je puna dobrih i zlih vladara, totalitarista i pravednika, onih koji su u crno zaveli svoje narode i epohe i onih koje povijest pamti kao odgovorne reformatore i časne pojedince, čije se rečenice s velikim poštovanjem trajno citiraju i tumače.

Savjeti vlastima velikoga muslimanskog učenjaka pomoći će nam da lakše razumijemo i ovo sasvim naše (ovobosansko) vrijeme. Pogledamo li koju godinu (ili deceniju) unazad, onda možemo i požaliti što se prijevod ovoga Gazalijeva djela nije i ranije pojavio na bosanskom jeziku. Pod uvjetom, naravno, da oni koji u stranačko-partijskim ergelama trče u vlast i koji je energično čuvaju nakon što ju se dokopaju ikada išta suvislo čitaju.

Hadžem Hajdarević

